

Klagande

NN

Det överklagade beslutet

Centrala studiestödsnämndens
(CSN) beslut den 3 december 2024

Saken

Omställningsstudiestöd;
arbetsomfattning

Överklagandenämndens beslut

Överklagandenämnden avslår överklagandet.

Överklagandenämndens beslut får enligt 47 § andra stycket i lagen om omställningsstudiestöd inte överklagas.

Ärendet

NN ansökte, den 1 april 2024, om omställningsstudiestöd under perioden den 26 augusti 2024 – 29 maj 2026. I sin ansökan uppgav NN att hon inte ska arbeta under studieperioden och att hon ansöker om omställningsstudiestöd för 75 procent av heltid, för den aktuella perioden. NN ändrade sedan sin ansökan och ansökte om omställningsstudiestöd för 100 procent av heltid, för den aktuella perioden.

CSN begärde kompletterande uppgifter, med anledning av att Skatteverket meddelat att hon under studietiden haft inkomster från arbete.

NN besvarade CSN:s begäran och anförde att hon uppbär inkomst från arvode för uppdrag som familjehem. – NN bifogade avtal familjehem från en kommun.

CSN beslutade den 3 december 2024 att bevilja omställningsstudiestöd med 60 procent av helt stöd för vecka 35 – 52 år 2024 samt vecka 1 – 22 år 2025. Av beslutets motivering framgår följande. NN har meddelat att hon har inkomster från familjehem under perioden som hon sökt omställningsstudiestöd. CSN har bedömt att hon har arbetat 33 procent under perioden och hon har därför inte rätt till omställningsstudiestöd på heltid.

NN överklagade beslutet och anförde bland annat följande. I första hand önskar hon att arvodet inte ska räknas som inkomst från arbete, och att omställningsstudiestöd beviljas för 100 procent. I andra hand önskar hon en annan beräkning. Hon uppbär

arvode från sitt uppdrag som familjehem. Arvodet är på 11 417 kronor, per månad. CSN bedömer att hennes uppdrag som familjehem motsvarar 33 procent av hennes registrerade årsinkomst, och därför har hon rätt till 60 procent omställningsstudiestöd i stället för 100 procent. Det är en felaktig tolkning att jämställa arvode för familjehemsuppdrag med förvärvsarbete. Angående CSN beräkning om 33 procent, så anser hon att den beräkningen blir felaktig. En högre årsinkomst skulle utgöra en lägre procentsats, vilket skulle kunna medföra att omställningsstudiestöd skulle beviljas med 75 procent av heltid. Arbetet som familjehem pågår under 24 timmar om dygnet, 365 dagar per år. Utslaget på den tiden är timlönen 16,64 kronor före skatt, vilket motsvarar en månadslön om cirka 2 500 kronor, vilket motsvarar cirka 7 procent av hennes årsinkomst. Det är inte hennes yrke att vara familjehem, och att vara familjehemsförälder är inte ett förvärvsarbete, vilket framgår i Sveriges kommuner och regioners (SKR) Cirkulär nummer 23;50, diarienummer: SKR2023/01 897.

CSN överlämnade överklagandet och handlingarna i ärendet samt upplyste om att myndigheten inte funnit skäl att ändra det överklagade beslutet. CSN bifogade även ett yttrande och anförde i huvudsak följande. Den som har ett uppdrag som familjehem får ett arvode som räknas som lön och beskattas som inkomst av tjänst. Arvodet kan ligga till grund för sjukpenninggrundande inkomst och årlig inkomst. CSN har därför gjort bedömningen att ett uppdrag som familjehem ska betraktas som ett förvärvsarbete. Hur mycket tid ett uppdrag som familjehem innebär kan skilja sig åt och omfattningen av arbetet måste utredas i varje enskilt fall. Omställningsstudiestöd får endast lämnas i sådan omfattning att studiestödet och arbetet tillsammans uppgår till högst heltid. CSN har enligt schablonberäkning fått fram NN genomsnittliga arbetstid till 33 procent vilket ger henne rätt till omställningsstudiestöd på 60 procent.

NN har beretts möjlighet att lämna synpunkter med anledning av CSN:s yttrande. NN anförde därefter bland annat följande. Hon arbetar inte som familjehem, utan det är ett uppdrag hon har på fritiden, och för den insatsen uppbär hon ett arvode. Att, som CSN, jämställa arvodet som inkomst från förvärvsarbete, är inte bara orättvist utan även godtyckligt. CSN har räknat ut att hennes arvode är 33 procent av henne årsinkomst och likställer uppdraget som familjehem med förvärvsarbete i omfattningen 33 procent. I hennes överklagan skrev hon att det är orättvist att räkna så vilket hon också visade i ett exempel; om hennes årsinkomst istället varit 600 000 istället för 416 000 skulle samma sätt att räkna gett henne rätt till omställningsstudiestöd på 75 procent ($11417 / (600000 / 12) = 0,2283 = 22,8$ procent). Tyvärr har inte CSN kommenterat det i sitt yttrande. Hon finner det motsägelsefullt när CSN skriver att de enligt räknat enligt schablon och fått fram att hennes genomsnittliga arbetstid är 33 procent och med "arbetstid" menar de alltså hennes insats som familjehemsförälder till ett barn. Som de alltså räknar fram enligt schablon. Fast de anser att "omfattningen av arbetat måste utredas i varje enskilt fall". Men det har inte CSN gjort utan baserat omfattningen av hennes uppdrag som familjehem på ersättningen i förhållande till hennes årsinkomst ($11417 / (416 000 / 12)$). Det arvode hon erhåller lägger hon delvis på pensionssparande för att ersätta den tjänstepension som uteblev när hon var hemmavarande med barn, hon är inte vårdnadshavare och har inte rätt till föräldrapenning. En annan del av arvodet lägger hon undan för att kunna ha semester under sommaren 2025 då hon inte får någon

semesterersättning och hon önskar ge barnet åtminstone fyra veckors ledigt från förskolan. Därför anser hon att det arvode hon får inte ska likställas med inkomst från förvärvsarbete.

Nämnden har därefter inhämtat ett tilläggsyttrande från CSN, genom dess rättsavdelning, av vilket det framgår följande. Vad som räknas som förvärvsarbete kan delvis skilja sig åt beroende av lagstiftningsområde. Grundläggande för ett förvärvsarbete är normalt att det finns ett anställningsförhållande. Ett anställningsförhållande innefattar i sin tur ett avtal om arbetskyldighet mot ersättning, dvs. att en person (arbetstagare) under viss tid och mot ersättning utför arbete av ekonomiskt värde åt någon annan (arbetsgivare) under dennes ledning. Med familjehem avses ett enskilt hem som på uppdrag av socialnämnden tar emot barn för stadigvarande vård och fostran eller vuxna för vård och omvårdnad och vars verksamhet inte bedrivs yrkesmässigt. Socialnämnden ingår ett avtal med dem som nämnden avser att anlita som familjehem. Uppdrag som familjehem räknas normalt inte som en anställning. Det är bland annat mot bakgrund av att familjehemmet inte är en arbetstagare som är anställd av kommunen enligt någon av de anställningsformer som finns i svensk lagstiftning. Det arvode som familjehemmet erhåller berättigar inte till tjänstepension eller a-kassa, och är inte heller semestergrundande. Den som till följd av uppdraget behöver avstå från sitt arbete kan även få ersättning för lönebortfall. Det finns dock andra omständigheter som talar för att familjehem i vissa fall ändå kan ses som ett förvärvsarbete. Uppdraget liknar ett anställningsförhållande då det har sin grund i ett avtal mellan familjehemmet och kommunen, där den senare betalar ut ersättning för uppdraget. Arvodet beskattas som inkomst av tjänst samt är sjukpenning- och pensionsgrundande. Arvodet från uppdraget kan också läggas till grund för Försäkringskassans beslut om årlig inkomst och sjukpenning grundande inkomst (SGI) och ses i det sammanhanget alltså som en inkomst av anställning. Omställningsstudiestödets storlek bestäms i förhållande till omfattningen av den studerandes studier och förvärvsarbete, till olika angivna procent av heltid. Den studerande måste avstå från förvärvsarbetet under den tid och i den omfattning som omställningsstudiestöd ges. Regeringen har i förarbeten tydligt uttalat att en övergripande princip till omställningsstudiestödet är att studerande inte ska kunna bli överkompenserade vid studier med stödet. Av skälen till den aktuella bestämmelsen framgår vidare bland annat att omställningsstudiestödet bör lämnas för att bidra till att täcka det inkomstbortfall som blir följden av minskat arbete till förmån för studier. Den som börjar studera, men som inte minskar sitt arbete i motsvarande omfattning, drabbas inte av ett inkomstbortfall som står i paritet med studiernas omfattning. Omställningsstudiestöd bör därför bara lämnas under den tid och i den omfattning som den studerande avstår från arbete under studietiden. Beräkningen av vilket belopp en enskild studerande kan få i omställningsstudiebidrag utgår ifrån den årliga inkomst som Försäkringskassan beslutar om. I den beräkningen ingår inkomster i pengar av eget arbete i form av inkomst av anställning eller av annat förvärvsarbete, vilket även inkluderar inkomster från uppdrag som familjehem. Storleken på omställningsstudiestödet beräknas således så att det ersätter förlorad inkomst ifrån både ordinarie arbete och eventuellt uppdrag som familjehem under studietiden. Eftersom inkomsten från uppdraget som familjehem har ingår i Försäkringskassans beslut om årlig inkomst bör uppdraget enligt CSN:s mening även beaktas vid beräkningen av omställningsstudiestödets storlek. I annat fall skulle en studerande som har ett sådant uppdrag bli överkompenserad under

studietiden. Den aktuella regleringen för omställningsstudiestödet är konstruerad just för att undvika sådan överkompensation. Uppdrag som familjehem ska därför ses som ett sådant förvärvsarbete som ska tas med vid beräkningen av omställningsstudiestödets storlek enligt 17 § lagen om omställningsstudiestöd. Det saknas närmare riktlinjer i lagstiftningen av hur en beräkning av arbetets omfattning ska göras för ett familjehem eller liknande uppdrag. Ett möjligt sätt att beräkna omfattningen skulle kunna vara att utgå ifrån att uppdrag som familjehem pågår 24 timmar/dygn. Det skulle i så fall innebära att uppdraget överstiger heltid och innebära att en studerande som har ett sådant uppdrag inte alls kan beviljas omställningsstudiestöd. Mot bakgrund av familjehemsuppdragets art och att det normalt bedrivs vid sidan av ett ordinarie förvärvsarbete bedömer CSN att en sådan beräkning inte ligger i linje med omställningsstudiestödets syfte. En motsatt bedömning skulle kunna vara att anse att tiden som den studerande har uppdrag som familjehem inte alls ska räknas in som arbetstid, eftersom någon årsarbetstid inte beräknas på arbetet som familjehemsförälder vid Försäkringskassans fastställande av SGI. Mot bakgrund av vad som anförts i förarbeten till omställningsstudiestödet om att studerande inte ska bli överkompenserade anser CSN att en sådan bedömning inte är lämplig. I avsaknad av närmare riktlinjer och mot bakgrund av att omställningsstudiestödets storlek beräknas utifrån den årliga inkomst som Försäkringskassan beslutar om, har CSN i stället gjort en schablonberäkning utifrån arvodets andel av den av Försäkringskassan beräknade årliga inkomsten. CSN anser att det är ett rimligt och väl avvägt sätt att beräkna uppdragets omfattning. CSN anser att en genomgående princip bakom omställningsstudiestödet är att den som går från arbete till studier inte ska bli överkompenserad och kunna få en högre inkomst än vad denne hade före studierna. Då beräkningen av omställningsstudiestödets storlek baseras på den årliga inkomst och sjukpenning grundande inkomst (SGI) som Försäkringskassan beslutar om anser CSN därför att allt arbete som genererar sådana inkomster som kan läggas till grund för Försäkringskassans beslut, också ska räknas som förvärvsarbete. Det inkluderar uppdrag som familjehem. Vid beräkningen av uppdragets omfattning anser CSN att den bör utgå ifrån arvodets andel av Försäkringskassans beräknade årliga inkomst. NN har ett arvode för uppdrag som familjehem som enligt avtal är 11 417 kronor per månad. Enligt Försäkringskassans beslut har hon en beräknad årlig inkomst på 416 500 kronor. Arvodets andel av den beräknade årliga inkomsten motsvarar således $11417 / (416500 / 12) = 0,3289$, dvs. 32,89 procent. NN har därmed rätt till omställningsstudiestöd med högst 60 procent av heltid. Överklagandet ska därför avslås

NN har beretts möjlighet att lämna synpunkter med anledning av CSN:s yttrande, men har inte hört av.

Författningsbestämmelser

Av 17 § lagen (2022:856) om omställningsstudiestöd framgår följande. Omställningsstudiestödets storlek bestäms i förhållande till omfattningen av den studerandes studier och förvärvsarbete. Omställningsstudiestöd lämnas med

1. helt stöd vid studier på minst heltid,

2. 75 procent av helt stöd vid studier på minst 75 procent men mindre än 100 procent av heltid,
3. 60 procent av helt stöd vid studier på minst 60 procent men mindre än 75 procent av heltid,
4. 50 procent av helt stöd vid studier på minst 50 procent men mindre än 60 procent av heltid,
5. 40 procent av helt stöd vid studier på minst 40 procent men mindre än 50 procent av heltid, och
6. 20 procent av helt stöd vid studier på minst 20 procent men mindre än 40 procent av heltid.

En studerande som har ett förvärvsarbete under studietiden måste avstå från förvärvsarbetet under den tid och i den omfattning som omställningsstudiestöd ges. Till en sådan studerande får stöd därför lämnas i sådan omfattning att stödet enligt första stycket och omfattningen av förvärvsarbetet tillsammans uppgår till högst heltid.

Av 6 kap. 2 § CSNFS 2022:5 framgår följande. För en studerande som förvärvsarbetar i olika omfattning under olika delar av en studiestödsperiod beräknas rätten till omställningsstudiestöd enligt 17 § andra stycket lagen (2022:856) om omställningsstudiestöd utifrån arbetets genomsnittliga omfattning under denna period.

Av 3 kap. 2 § socialtjänstförordningen (2001:937) framgår följande
Med familjehem avses ett enskilt hem som på uppdrag av socialnämnden tar emot barn för stadigvarande vård och fostran eller vuxna för vård och omvårdnad och vars verksamhet inte bedrivs yrkesmässigt.

Överklagandenämndens bedömning

Den fråga som ska prövas i ärendet gäller samordning mellan förvärvsarbete och omställningsstudiestöd.

Avgörande för denna prövning är frågan om uppdraget som familjehemsförälder ska anses utgöra förvärvsarbete enligt 17 § lagen (2022:856) om omställningsstudiestöd. Om så är fallet är det också nödvändigt att fastställa hur tiden för detta uppdrag eller arbete ska beräknas, vilket ligger till grund för bedömningen av i vilken omfattning omställningsstudiestöd kan beviljas.

NN har ansökt om omställningsstudiestöd med helt stöd. NN har därefter meddelat att hon under den sökta studieperioden har haft inkomster som familjehemsförälder.

Enligt 17 § lagen om omställningsstudiestöd lämnas omställningsstudiestöd med helt stöd, 75 procent av helt stöd, 60 procent av helt stöd, 50 procent av helt stöd, 40 procent av helt stöd samt 20 procent av helt stöd, och att något undantag till denna författningsbestämmelse inte finns (se även Överklagandenämndens avgörande dnr 2024-01177).

Av förarbetena till 6 § lagen om omställningsstudiestöd (prop. 2021/22:176 s. 215) framgår följande:

"Omställningsstudiestödet ska kompensera för inkomstbortfall. Den årliga inkomst som har bestämts av Försäkringskassan på begäran av CSN ska utgöra utgångspunkt för beräkningen av inkomstbortfallet. Försäkringskassan ska beräkna den årliga inkomsten genom att fastställa sjukpenninggrundande inkomst och årlig inkomst för en studerande på samma sätt som sjukpenninggrundande inkomst enligt bestämmelserna i socialförsäkringsbalken, med undantag för bestämmelserna om inkomsttak. Regeringen anser därför att omställningsstudiestödet bör beräknas enligt en inkomstbortfallsprincip. Beloppets storlek bör bestämmas med utgångspunkt i de inkomster stödmottagaren normalt skulle ha haft, om han eller hon inte hade påbörjat studier. En sådan konstruktion bidrar även, i enlighet med vad Kompetensföretagen har framfört, till att det blir mer lönsamt för individen att stärka sin kompetens."

Av förarbetena till 6 § till lagen om omställningsstudiestöd (prop. 2021/22:176 s. 223 och 224) framgår följande:

"En studerande som har ett förvärvsarbete under studietiden måste avstå från arbete under den tid och i den omfattning som omställningsstudiestöd ges. Till en sådan studerande ska omställningsstudiestöd därför få lämnas i sådan omfattning att stödet och omfattningen av förvärvsarbetet tillsammans uppgår till högst heltid".

"Omställningsstudiestödet bör lämnas för att bidra till att täcka det inkomstbortfall som blir följden av minskat arbete till förmån för studier. Den som börjar studera men som inte minskar sitt arbete i motsvarande omfattning drabbas inte av ett inkomstbortfall som står i paritet med studiernas omfattning. Omställningsstudiestöd bör därför bara lämnas under den tid och i den omfattning som den studerande avstår från arbete under studietiden. Avsikten är inte att den som slutar arbeta för att studera ska få bättre ekonomi under studietiden. Den som studerar som ett led i en omställning ska alltså inte överkompenseras. Summan av stödmottagarens omställningsstudielån och samlade bidrag efter skatt bör därför inte kunna överstiga tidigare nettoinkomster från arbete. Omställningsstudielån bör därför som mest kunna lämnas för att täcka upp skillnaden mellan de bidrag som lämnas under studietiden, efter skatt, och den studerandes tidigare nettoinkomster".

Överklagandenämnden bedömer att uppdraget som familjehemsförälder, trots att det inte klassificeras som ett traditionellt förvärvsarbete, och grundas på ett avtal som inte liknar en anställning, ändå i förhållande till omställningsstudiestödet utgör en form av förvärvsarbete som bör beaktas. Arvodet för uppdraget beskattas som inkomst av tjänst och är sjukpenning- och pensionsgrundande. Även om det inte går att fastställa en årsarbetstid för uppdraget, innebär det inte att uppdraget saknar karaktären av förvärvsarbete. Av förarbetena till lagen om omställningsstudiestöd

(prop. 2021/22:176) framgår tydligt att syftet med stödet är att kompensera för inkomstbortfall som uppstår när en individ minskar sitt förvärvsarbete för att studera.

Den fastställda SGI som grundar sig på arvodet kan således läggas till grund för att beviljas omställningsstudiestöd och då blir det rimligen en fråga om överkompensation om arvodet kvarstår efter studiestart men inte samordnas med omställningsstudiestödet. Utgångspunkten bör därför vara att alla sådana inkomster som genererar SGI ska samordnas med omställningsstudiestödet.

Överklagandenämnden bedömer således att NN:s uppdrag som familjehemsförälder i omställningsstudiestödssammanhang, ska anses som ett sådant förvärvsarbete som begränsar rätten till omställningsstudiestödet. Detta innebär i sig att hon inte uppfyller villkoren för att erhålla omställningsstudiestöd med helt stöd.

Uppdragets beskaffenhet, medför svårigheter att bedöma omfattningen, av uppdraget. Med ledning av Försäkringskassans beräkning av sjukpenningsgrundande inkomst (SGI), skulle denna bedömning om en årsarbetstid om 365 dagar för ett sådant uppdrag, medföra att NN inte kan uppbära omställningsstudiestöd, till någon del. CSN har dock presenterat en alternativ beräkning, där beräkningen av uppdragets omfattning bör utgå ifrån arvodets andel av Försäkringskassans beräknade årliga inkomst. Beräkningsmodellen för samordning framstår enligt Överklagandenämndens mening som rimlig.

Sammanfattningsvis ska således NN:s uppdrag som familjehemsförälder samordnas med omställningsstudiestöd enligt 17 § lagen om omställningsstudiestöd och hon har då rätt till omställningsstudiestöd med som mest 60 procent av heltid för perioden vilket hon beviljats i det överklagade beslutet. Överklagandet ska därför avslås.

Beslutet har fattats av Eva Gullfeldt, ordförande, Robert Dalman, myndighetschef, samt ledamöterna Colin Andersson, Olof Edling, Staffan Ingmanson, Gunilla Lavås, Helena Söderberg och Jenny Twana efter föredragning av föredraganden Anders Karlsson.

Beslutet har signerats digitalt av myndighetschefen Robert Dalman.

Kopia CSN och CSN:s Rättsavdelning